

Două pietre tombale

De Daniel Vighi

Revin în cimitirul evreiesc de pe Calea Lipovei. Am acolo mai multe amintiri vechi, una dintre ele este bacoviană: mă rătăcisem într-o amiază târzie de noiembrie cu poetul-boschetar Ghiță Pruncuț, minunatul romantic, aed și *Minnesang* de pe vremea ilustrului Frederic I de Barbarosa pe la birturile din Cartierul Între vii sau prin Freidorf. Acolo, pe la te miri ce bodegă, îi vrăjea pe căruțașii unguri cu poeme recitate cu ochi înturnați alcoolici spre cerul lui Dumnezeu asemenea Terezei de Avilla. Eram prieteni îndeaproape atunci, în acele vremuri în care ne cutreierau, în plină orânduire socialistă, plăceri funerare sub ploi de toamnă. Și cum zic, rătăceam pe la țintirimul iudaic și sugream discret dintr-o sticlă cu două prune cărora li se zice „Doi ochi albaștri”. Alteori, beam ceva și mai și, o grozăvenie de rachiu ce purta gloriosul nume „Te-am zărit printre morminte”. Licoarea boschetarilor din comunism. Mi-a fost drag să mă închipui asemenea lor și să beau din sticlă cu poetul Ghiță printre pietre funerare. Atunci, în acea amiază întunecată de noiembrie ploios, a fost să fie o înmormântare ebreă, cu vreo câteva persoane pierdute printre tuia, călătorind pe alei în dosul sicriului acoperit cu odăjdie neagră, și noi ne țineam asemenea cerșetorilor, nu departe de alaiul modest, bătrân ca pietrele din jur. Sugream din sticla de rachiu grețoasă și trăiam cosmic. Între timp, poetul a murit de excese, așa cum stă bine unui *Minnesang*. Caut pe internet, la peste trei decenii, ceva ce s-ar potrivi clipelor pe care le-am trăit atunci. Găsesc un text care pare al unui june naiv și nepriceput, așa cum eram noi acu’ treizeci de ani. Aceeași curiozitate ca a noastră îl mână în locurile mucegăite, pline de praf vechi, de mister soft, undeva printr-un târg asemănător prozelor de tinerețe ale lui Sadoveanu prin care cutreieră evrei telali slăbănogi sau alții, vânzători de gaz lampant purtat în butoaie pe roți, care duceau în cârcă prin noroaiele ulițelor elevi clorotici spre heder – școala comunitară.

„Nu sunt evreu”, zice junele internaut rătăcit prin locuri asemenea cu cele ale noastre: „Nu sunt antisemit. În orașul meu există un cimitir evreiesc păraginit, în care, foarte rar, mai este înmormântat câte un om care se întâlnește cu familia sa. O bătrână are grijă de cimitir, amenințată de șerpi. Cosește, plivește și cam atât. Am înțeles că îi dă

primăria câțiva lei pentru asta. O sinagogă am identificat pe lângă spital, am văzut crucea lui David (sic!) ca ornament în zona podului. E casă particulară, cam dărăpănată, nu știu soarta ei.” (<http://forum.softpedia.com>).

Trec pe lângă pioasa noastră beție de extract bacovian cu arome de gutuie și balegă de vacă tomnatece ale poemelor lui Fundoianu – bătrînul cantor, bătrînul rabinul, bătrînii alaiului. Stăm sub tuia și ascultăm rugăciunea cu vocale guturale de pe vremurile lui Elohim. Două pietre tombale atestă vechimile locului: le desparte o sută și cincisprezece ani, cea dintâi e de prin 1636, a doua, din 1751. Un veac trece ușor printre tuia, alaiuri cu cantor și rabin, mesteacăn, sălcii peste lespezi împodobite cu pietre de râu. O sută și cincisprezece ani – mai nimic:

„1751, ianuarie, Timișoara. Inscripție pe piatra tombală a învățatului Daniel Chai Musafia. Aici odihnește cabalistul și purul, evlaviosul și modestul în ale învățăturii dezvăluite și în cele tainice, luminat din cortul Torei. Nu s-a clintit toate zilele sale înțeleptul Daniel Chai Musafia” [*Izvoare*, vol. II-2: 5].

Informația a ajuns la noi din cartea *Aus der Vergangenheit der Temeswarer Juden* [*Sinai – Anuarul de studii iudaice*, 1928-1931, vol. II] a lui Jacob Singer, rabin al orașului în perioada interbelică. Același rabin, sau poate altcineva, povestea pe șoptite scena cu băștinașul ieșit în fața alaiului care îl ducea cu biciul pe Isus pe Golgota. Omul pe nume Ahasverus refuză să-l ajute pe Mântuitorul căzut înaintea lui în praful uliței. Poate evită Ahasverus, poate că se teme, poate că nu vrea, destul de bine că asupra lui se abate blestemul Domnului, care-i promite un drum fără capăt în veșnicia unei vieți rătăcitoare *in aeternum*! O călătorie prin veacuri a unui fals, o nedreptate cu un Isus construit pentru ură, împotriva zicerii „Doamne, iartă-le lor căci nu știu ce fac”. Un Isus al celor care urăsc, avându-l ca alibi. Toate acestea s-au petrecut pe un drum lung – secole de rătăcire care și-au găsit împlinirea în veacul de pe urmă:

„Când mă uit la cel care stătea în fața mea, la vreo 30-40 de centimetri, văd că i se face o gaură în cap, la ceafă, apoi un șuvoi teribil de sânge și pică mort. Acolo a zăcut, în vagon. Să nu mai vorbim

că au fost în lagăr și alte aspecte. Unele cadavre au fost despicate și au fost extrase anumite organe și... ori au consumat, ori au vândut, căci și acolo, în lagăr, a început să apară o piață de genul ăsta. Erau stive de cadavre în lagăr, dar nu a mai impresionat pe nimeni treaba aceasta” [*Memoria salvată*: 264].

Ahasverus ajunge în Banat, pe străzile Timișoarei, dar și prin locurile umbrite ale pădurii de pe culmea pârâului Strația și râul Bistra Mărului până în vârful Bătrânului, și de acolo, spre valea viitoare localității Ferdinandsberg (Oțelul Roșu de astăzi). Pășește pe drumurile de la Obreja, Ciuta sau Var. În romanul lui Jean d’Ormesson, *Povestea jidovului rătăcitor*, cizmarul iudeu se plimbă pe străzile Veneției pe când aceasta era republică faimoasă și tare în războaie, se plimbă pe la Lido, scurmă cu piciorul în nisipul ud al plajei, se holbează semnificativ la amurgul de dincolo de valurile mării, de peste clădiri, ascultă melodia *Che sara* în interpretarea lui Jose Feliciano. Trece, după cum ne șoptește d’Ormesson, pe lângă „Vama mării” – care este „o clădire frumoasă având deasupra un glob mânuit de zeița Fortuna” [d’ORMESSON, *Povestea*: 48].

Prin Banatul montan, Ahasverus este urmat de edicte imperiale. Nu prea i se dă voie să rătăcească pe țărmurile și cheile râului Caraș, așa că Maria Tereza îi scrie baronului Enghelshofen să vegheze ca, prin ținuturile regimentelor de graniță, cele atât de greu disciplinate de administrația militară, să nu cumva să ajungă pribeagul jidov de pe vremea lui Cartaphilus – un rătăcit creștinat din Armenia medievală despre care povestește binecuvântatul în Domnul, călugărul Matthæi Parisiensis din sfânt locașul Saint-Alban în *Chronica Majora*. În letopisețul lui Matthæi Parisiensis – cel de pe urmă dintre frați care și-ar putea spune sieși, în binecuvântata smerire greco-bizantină, *Amartolos*, adică Păcătosul – se spune că ar fi venit pe la anul 1228 un vlădică din Armenia în Anglia de atunci și ar fi povestit despre un paznic, un portar sau, cum zicem noi azi, un bodyguard, un membru al Serviciului de Protecție și Pază. Acest portar-bodyguard-sepepist pe nume Cartaphilus avea în grijă ușa pretoriului lui Pontius Pilat când a venit Condamnatul la Judecată. Cum a trecut pragul, cum l-a izbit Cartaphilus cu pumnul în spate de l-a proiectat în mijlocul camerei și i-a strigat: „Mână, Isuse, mergi mai repede, ce ești așa de mogăit” (în dialectul bănățean de mai târziu, cuvântul va însemna lent, moale, bleg). Isus l-a privit și i-a spus: „Merg, fii pe pace, însă tu vei aștepta venirea mea!”. Evangheliștii, doctorii

seraphicus, teologii cei mulți de peste veacuri vor interpreta zicerea asta ca fiind porunca adresată neamului creștinesc și tuturor neamurilor de a rătăci, de a nu muri și de a aștepta a doua venire. De atunci, Cartaphilus așteaptă, dar nu rătăcește. Cizmarul Ahasverus, în schimb, rătăcește și așteaptă. Sepepistul Cartaphilus, nu multă vreme după moartea și învierea Domnului, a fost botezat de Ananias, cel care a turnat apa sfințită în numele sfintei treimi și pe creștetul Apostolului Pavel. Devenit bun creștin, Cartaphilus trăiește o sută de ani pe urmă cade la pat în comă și trage să moară, se vindecă apoi și revine sub puterea blestemului la vârsta de 30 de ani pe care o avusese pe vremea Răstignirii. Nu bate în lung și lat pământul, trăiește printre episcopii armeni și se supune la toate. Deși trăiește sub blestem, nu suferă asemenea lui Sâmirî din *Coran*, sura XX, intitulată „Ta Ha”. Acolo, Moise îl blestemă pe Sâmirî (pentru că a făcut pentru triburile iudee Vițelul de aur) să vagabondeze la rândul lui, dar îl condamnă și la singurătatea rătăcirii, poruncindu-i să strige oricărui semen cu care s-ar întâlni: „Fugi, nefericitule, ferește-te să mă atingi în vreun fel” [*Coran*, sura XX, verset 97].

Capitol din volumul „Istoria din cutia de pantofi” de Daniel Vighi, Editura Cartea Românească, 2013

Mulțumim autorului și editurii pentru permisiunea de a publica povestirea.